

СПЕЦІАЛІЗАЦІЯ ФІЛОЛОГІЧНИХ ДИСЦИПЛІН НА ІСТОРИКО-ФІЛОЛОГІЧНОМУ ФАКУЛЬТЕТІ ІМПЕРАТОРСЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ СВ. ВОЛОДИМИРА (1834–1917)

Порушено питання еволюції спеціалізації та окремих галузей наук на історико-філологічному факультеті Імператорського університету Св. Володимира. Аналізується університетська структура, розподіл наук за спеціальностями, атестація наукових і науково-педагогічних кадрів та умови надання наукового ступеня.

Ключові слова. Імператорський університет Св. Володимира, спеціалізація, історико-філологічний факультет, вища освіта.

На початку XIX ст. класичній освіті належала головна роль у процесі формування всієї освітньої системи колишньої Російської імперії. Організація класичної системи була націлена на отримання студентом енциклопедичних знань незалежно від його професійного інтересу та на засвоєння їм єдиних для європейських народів елементів загальної і гуманітарної освіти. Головною складовою цієї освіти були давні класичні мови латинська і грецька разом із їхніми старожитностями, які були основними у дослідженні античного світу. Науки, пов'язані з вивченням античності, стали своєрідним фундаментом для всього комплексу історико-філологічних наук, які вивчалися у вищих навчальних закладах. У галузі гуманітарної освіти університети були націлені на випуск професіоналів, знайомих також із допоміжними історичними дисциплінами, критичними методами обробки історичного матеріалу, із знанням історичних процесів, тому, на думку автора, проблему спеціалізації для філологічних дисциплін на історико-філологічному факультеті Імператорського університету Св. Володимира слід розглядати разом з історичними дисциплінами.

У цьому контексті слід звернутися до історіографії питання, оскільки внесок у дослідження історії атестації наукових і науково-педагогічних кадрів у дореволюційній Росії у свій час зробили російські історики А. Є. Іванов, Г. Г. Кричевський, С. В. Рождественський, А. Н. Якушев, Єймонтова. Про присудження вчених ступенів в Росії у першій половині XIX ст. писав у своїй статті В. К. Криворученко, історію наукової підготовки та атестації кадрів розглянула Д. А. Хохлова, а еволюцію спеціальностей наукових робітників по історичним наукам описала І. А. Ягудаєва. Важливим джерелом для нашого дослідження стала дисертаційна робота Г. О. Перковської, в якій окремим розділом було досліджено питання становлення спеціалізації у російських університетах. Але крім узагальнюючих праць радянського періоду і сучасності були також проаналізовані неопубліковані матеріали Державного архіву м. Києва, а також періодичне видання Імператорського університету Св. Володимира «Університетських відомостей», в якому публікувалися не тільки наукові дослідження викладачів, студентів, але й програми, звіти, розклади, протоколи вченої ради та ін. Завдяки цим джерелам ми можемо скласти повну картину становлення спеціалізації філологічних дисциплін в Київському університеті.

Якщо ми подивимося на організацію навчальної частини згідно уставу Імператорського університету Св. Володимира 1833 р., то побачимо, що університет на початку складався з двох факультетів: філософського (з двома відділеннями) і юридичного. До першого відділення належали кафедри філософії, грецька словесність і старожитності, римська словесність і старожитності, російська словесність, загальна і російська історія та статистика. До другого відділення входили кафедри чистої і прикладної математики, астрономії, фізики і фізичної

географії, хімії, мінералогії і геогнозії, ботаніки, зоології, технології сільського господарства, лісоводства і архітектури¹. Разом із студентами першого відділення філософського факультету студенти юридичного факультету слухали всі предмети і мови крім грецької словесності і старожитностей. Студенти другого відділення слухали філософію, російську словесність, загальну історію і мови. Із західноєвропейських мов тільки італійська не була обов'язковою². Така структурна організація навчального процесу навряд чи сприяла розвитку науково-педагогічної роботи. Викладання класичної філології було переважано великою кількістю зайвих предметів. Згодом, усвідомлюючи невідповідність між змістом і об'ємом, рада факультету виключила з числа філологічних багато зайвих на їх думку предметів таких, як міфологію, енциклопедію філології, археологію, нумізматику тощо³. Звичайно при такій структурній організації і великій кількості розрізнених предметів про спеціалізацію не могло бути й мови.

При розгляді становлення філологічних дисциплін в Імператорському університеті Св. Володимира перш за все слід звернутися до університетської структури, розподілу наук за спеціальностями, а також наукової атестації викладачів у царській Росії. Система освіти колишньої Російської імперії була централізованою і підпорядковувалася Міністерству народної освіти, яке у свою чергу видавало циркуляри, постанови та правила для всіх імперських університетів, середніх і нижчих навчальних закладів, а також відповідало за призначення і переведення професорсько-викладацького складу. Як відомо, майбутній прообраз номенклатури спеціальностей був закладений у «Положеннях про надання наукового ступеню» і прописаний у законах Російської імперії за 1819 р., 1837 р., 1844 р., 1864 р.⁴. В Київському університеті розділення наук та розвиток спеціалізації відбувалися на філософському, юридичному, а згодом медичному факультетах.

Для повної картини нам слід звернутися до першого положення 1819 р., згідно якого ми бачимо, що в університетській системі було прописано чотири розряди філологічних наук (прототип спеціальності) на філософському факультеті: «... 6) давня класична словесність тобто грецька і римська за вибором, 7) східна словесність тобто будь-яка східна мова, якою займається здобувач на отримання наукового ступеня, 8) словесність однієї з нових сучасних мов, 9) російська словесність»⁵. Там же встановлені наукові ступені 1) дійсного студента, 2) кандидата, 3) магістра і 4) доктора. За градацією студент допускався до іспиту на ступінь кандидата через рік після отримання студентського атестату, кандидат на ступінь магістра – через два роки, а магістр на ступінь доктора – через три. Протягом цього часу здобувачі писали кваліфікаційні роботи, працюючи на батьківщині чи закордоном. Наприклад, київський філолог-класик І. Я. Нейкірх після закінчення курсу наук у Дерптському університеті, був відправлений у наукове відрядження за кошт університету закордон на три роки до Німеччини, Швейцарії, Італії, де вивчав пам'ятки давнього мистецтва і класичних старожитностей під керівництвом професора Бека, а у Лейпцигу – філолога Германа⁶. Після захисту дисертації він здобув ступінь доктора філософії у Лейпцигу. Така практика відправлення найкращих стипендіатів була досить поширеною.

Згідно статуту Імператорського Університету Св. Володимира за 1833 р. обов'язковою стала вимога відповідності назві науки, за якою захищався студент і факультету, який він закінчив, тобто фактично спеціальність закріплювалася за факультетом чи відділенням. Наприклад, з філологічних наук на філософському факультеті студенти отримували науковий ступінь магістра із російської мови і словесності або слов'янської або грецької і римської словесності разом з їхніми старожитностями⁷. У § 3 «Положення про надання наукового ступеня» за 1837 р. у ми також знаходимо замість чотирьох вже три наукових ступеня кандидата, магістра і доктора по філософському і юридичному факультетам⁸. Цікаво, що знання давніх класичних мов були настільки обов'язковими, що навіть дисертації на ступінь магістра і доктора класичної філології здобувач повинен був захищати латинською мовою. У § 20 цього положення ми також зустрічаємо вимогу ґрунтового знання грецької і латинської мов для отримання ступеня доктора по відділенню класичної словесності і латинської мови для східної словесності та юридичного факультету.

У кінці 40-х рр. XIX ст. у вищій освіті виникла потреба чіткого розмежування та вивчення гуманітарних предметів, точних і природничих наук, тому для 1-го відділення філософського факультету Імператорського університету Св. Володимира був зроблений розподіл наук на

історико-політичні та літературно-філологічні. До історико-політичних увійшли загальна історія, російська історія, політекономія та статистка, а до літературно-філологічних – грецька, римська, слов'янська словесності. Таким чином у 1850 р. 1-е гуманітарне відділення філософського факультету перетворилося на історико-філологічний факультет, а 2-е стало фізико-математичним факультетом. Цей розподіл можна назвати першим кроком на шляху до становлення спеціалізації в Київському університеті.

В той же час ми можемо прослідкувати і головні тенденції в отриманні наукових ступенів, закріплених у «Нових положеннях про надання наукового ступеня» за 1844 р.⁹. Тепер предмети з кваліфікаційних іспитів розподілялися на головні і додаткові. Згідно таблиці на ступінь магістра по філософському відділенню, філологічні «розряди» (спеціальності) розподілялися на грецьку словесність, римську словесність, російську словесність і східну словесність (для тих університетів Російської імперії, де ця спеціальність існувала). Головними предметами для «розряду» грецької словесності були грецька словесність і старожитності, історія грецької літератури. До додаткових належали римська словесність і старожитності, загальна історія разом з давньою географією. До головних предметів римської словесності належали римська словесність і старожитності разом з латинською літературою, а додатковими були грецька словесність і старожитності, загальна історія разом з давньою географією. До головних предметів слов'янської словесності входили церковнослов'янська мова і головні слов'янські наріччя (сербське, чеське, польське) у філологічному і історичному відношенні, а до додаткових – російська мова та історичний огляд слов'янських народів. Щодо російської словесності, то головними предметами вважали російську мову в історичному і філологічному відношенні та історію російської словесності, а до додаткових – церковнослов'янська мова і головні слов'янські наріччя¹⁰. Для подальшого заняття науковою діяльністю і захисту дисертації на ступінь доктора наук у галузі філології передбачалося відділення загальної словесності, в якому існувало три «розряди» докторів: філософії і давньої філософії, слов'яно-російської філології і історичних наук, політичної економії і статистики. До кваліфікаційного іспиту на ступінь доктора філософії входили предмети 1) психологія, логіка, теорія пізнання, метафізика, моральна філософія, історія і література філософії, 2) грецька і латинська словесність, історія грецької і латинської літератури разом із старожитностями. До слов'яно-російської філології входили 1) слов'янська словесність тобто церковно-слов'янська мова у філологічному і історичному відношенні до сербської, чеської і польської мов, 2) російська словесність а саме російська мова в історичному і філологічному відношенні до історії російської словесності¹¹. Іспити були, як письмові, так і усні, але найскладнішими вважалися усні, оскільки кількість питань усної відповіді могла бути необмеженою.

З вищеозначеного ми бачимо, що спеціалізація фактично починалася після закінчення чотирьохрічного курсу навчання для подальшого написання наукової роботи у магістратурі або докторантурі, тобто студент історико-філологічного факультету отримував комплексну гуманітарну освіту, вивчаючи історичні і філологічні дисципліни разом із супутніми предметами, а потім обирав спеціальність.

Хвилі революції 1848 р. проти монархічного правління у країнах Європи сильно вплинули на політику уряду і Миколи I у галузі освіти. Майже на десять років припинилося стажування викладачів закордоном, а з 1852 р. (до 1862 р.) вийшла заборона запрошувати іноземних викладачів на вакантні посади для роботи в російських університетах, щоб запобігти іноземному впливу, який суперечить державному устрою Російської імперії¹².

Якщо ми подивимося на професорсько-викладацький склад Київського університету за цей час, то побачимо, що він майже не мінявся. Грецьку словесність і старожитність викладали І. Я. Нейкірх (1837–1869), О. К. Деллен (1839–1840), К. Ф. Страшкевич (1840–1868), Римську словесність і старожитність викладали О. К. Деллен (1839–1867), К. Ф. Страшкевич (1867–1868), французьку мову – А. А. Борель (1839–1868), німецьку – С. І. Краузе (1839–1864), англійську – Д. С. Сипневський (1849–1864). Таку кадрову законсервованість можна пояснити загальною політичною реакцією в країні.

Але довгоочікувана освітня реформа 1863 р. Олександра II привнесла свої корективи. Університетський статут 1863 р. був найбільш ліберальним за всі статuti епохи Російської імперії. Університети отримали більше прав на автономію, управління передавалося радам профе-

сорів, міністру освіти формально надавалося право затверджувати чи відмінити рішення ради, були зменшені повноваження попечителя округу, і хоча структура університетів залишалася тією ж, з'явилися нові кафедри та підрозділи. Згідно «Таблиці іспитів на ступінь магістра на історико-філологічному факультеті» за 1864 р., ми бачимо десять «розрядів» (спеціальностей): філософії, грецької словесності, римської словесності, порівняльного мовознавства, російської словесності, історії всесвітньої літератури, слов'янської словесності, всесвітньої історії, російської історії та теорії і історії мистецтв¹³.

В Імператорському університеті Св. Володимира кафедра порівняльного мовознавства була вакантна дуже довгий час. Можна побачити, що питання про її заміщення поставало у 1871 р., коли на раді університету була висунута кандидатура І. А. Бодуена-де-Куртене на посаду штатного доценту по кафедрі порівняльного мовознавства¹⁴. Але предмет порівняльного мовознавства був впроваджений тільки з другого півріччя 1885–1886 навчального року разом із появою вихованця Дерптського університету Ф. І. Кнауера. Разом із цим з'явився кваліфікаційний іспит на ступінь магістра з цієї спеціальності, який теж складався з головних і додаткових предметів. До головних входили римська словесність та старожитності, порівняльна граматики індоєвропейських мов та санскритська мова. До додаткових – грецька словесність і старожитності і давні мови.

Таким чином ми бачимо формування таких філологічних спеціальностей, як грецька словесність, римська словесність, слов'янська словесність, російська словесність та порівняльне мовознавство на історико-філологічному факультеті Київського університету в середині XIX ст. Разом з цим поглиблення і розвиток філологічних галузей призвело до подрібнення спеціальностей, що у свою чергу поставило питання чіткішої спеціалізації.

Для кращого розуміння процесів становлення спеціалізації слід повернутися у 50-і рр. XIX ст. За словами російського історика Г. О. Перковської, питання спеціалізації в Київському університеті було поставлене у 1857–1858 рр., коли Міністерство народної освіти дозволило у якості експерименту створити два «розряди» наук – історичний і філологічний на першому курсі історико-філологічного факультету строком на чотири роки, а предмети розділити на головні і другорядні¹⁵. Так, за її словами, Імператорський університет Св. Володимира відкрив у російських університетах процес історичної освіти, який перейняли Московський, Казанський, Дерптський і Харківський університети. Питання проекту спеціалізації постійно обговорювалося, результатом чого прийшли до думки, що розділення наук на історичні і філологічні в першу чергу є результатом вимог до гімназій та їх потреб у вчителів історії і словесності. Після введення статуту 1863 р. відбувся розподіл факультету на історичне, класичне і слов'яно-російське відділення, що спонукало уважніше ставитися до проблеми спеціалізації на історико-філологічному факультеті Імператорського університету Св. Володимира.

У Державному архіві м. Києва збереглися «Доповідні записки професорів Модестова, Гогоцького и доцентів Фортинського, Терновського і Міщенко про необхідність реформи викладання предметів на факультеті» за 1874 р.¹⁶. В них автори зазначають, що розподіл історико-філологічного факультету, затверджений радою університету 5 квітня 1867 р., на відділення історичне, класичну філологію і слов'яно-російську філологію більше не виправдовував себе. До того часу студенти історико-філологічного факультету повинні були вивчати майже всі предмети, які викладалися на факультеті протягом чотирьох років і були перевантажені лекціями. 3 жовтня 1872 р. професор В. І. Модестов розробив проект спеціалізації факультетської освіти, який полягав у тому, що чотирьохрічний курс розподіляли на дві половини. У першій половині студенти мали ознайомитися спочатку із загальнофакультетськими предметами і прослухати вступні курси, які допоможуть опанувати спеціалізацію на трьох відділеннях: класичному, слов'яно-російському і історичному. Предмети розподіляли на головні і допоміжні, а полу курсові іспити стали суворішими. Сучасні іноземні мови необхідно вивчати протягом усіх чотирьох років згідно правил Міністерства народної освіти для отримання наукового ступеня. На класичному відділенні спеціалізація мала відбуватися з ухилом на грецьку і латинську словесність разом з історією, старожитностями і літературою. Допоміжними предметами мають бути порівняльна граматики індоєвропейських мов, давня та загальна історія, історія загальної літератури, історія філософії, теорія і історія мистецтв та педагогіка. На слов'яно-російському відділенні увагу приділяють історії, літературі

і слов'янським старожитностям та російській мові. Допоміжними предметами слугуватимуть як і на класичному відділенні разом з теорією мистецтв. Для історичного відділення головними предметами були всі історичні предмети: церковна, російська, загальна, нова, давня і історія середніх віків разом з політекономією і статистикою. Допоміжними – грецька, римська і слов'янська старожитності, історія філософії, загальна література, педагогіка, теорія і історія мистецтва.

Розділення предметів на головні і додаткові нагадує попередні умови до складання іспиту у магістратуру, але з урахуванням полукурскових іспитів протягом основного університетського курсу, ми бачимо, що поглиблене вивчення окремих філологічних галузей вже фактично відбувалося з другого курсу, а не з четвертого, як раніше. Це було прямим наслідком не тільки збільшення кількості спеціальностей на історико-філологічному факультеті, але й того факту, що університет поступово став центром спеціальної освіти, що остаточно закріпилося за ним на початку ХХ ст.

У Державному архіві м. Києва зберігся «Рапорт комісії, обраної факультетом для обговорення навчального плану» за 1902 р. Цей документ містить ряд цікавих міркувань щодо мети університетської освіти та способів викладання і може дати досить докладне уявлення про погляди у цій галузі на початку ХХ ст. Слід зазначити, що вони практично повністю набули сучасних рис. Так, загальновизнаним стало бачення університету, як осередку саме спеціальної освіти, тоді, як загальну освіту повинна була забезпечувати середня школа: «Нині існуючий план факультетського навчання виходить з уявлення про загальноосвітній характер на нашому факультеті. Ми вважаємо це помилковим. Ідея загальної освіти втілена середньою школою і до університету не підходить. Факультетське навчання має на меті допомогти студентам опанувати знання спеціальне»¹⁷. Там же зазначено, що три напрямки на історико-філологічному факультеті (класичне мовознавство, слов'янське мовознавство й історія) і велика кількість загальноосвітніх предметів і навантаження 18 годин на тиждень не виправдовували себе, тому була внесена чергова пропозиція розподілу факультету на 5 відділень: філософське, класичне, слов'яно-російське, історичне, романо-германське з можливими планами розподілу на кафедри та із введенням спеціалізації не після другого, а вже після першого року навчання, щоб протягом наступних трьох років студенти могли брати участь у семінарах по чотири години на тиждень і більш поглиблено займатися предметами своєї спеціалізації.

Питання про створення нового відділення романо-германської філології порушувалося декілька разів з 1892 р. У своєму клопотанні про створення романо-германського відділення М. П. Дашкевич писав, що «заснування романо-германського відділення у Санкт-Петербурзькому університеті являє собою визнання того факту, що галузь германо-романської філології, як наука, чи цикл наук, настільки розвинулася і зміцніла у теперішній час, що вона може і мусить являти собою окрему спеціалізацію. За браком на факультеті цього відділення, вона входить у курс предметів словесного відділення, і вивчення окремих дисциплін, її складових, не може бути поставлене з відповідною ґрунтовністю... Низькі результати гімназійного вивчення сучасних мов складають віддавна наше слабке місце»¹⁸. До цього часу підготовки лекторів сучасних іноземних мов у Російській імперії не існувало, а вищі навчальні заклади запрошували до роботи переважно іноземців. Про це у 1873 р. В. І. Модестов на засіданні ради університету говорив наступне: «...лектору немає ніякої потреби бути записним вченим. Філологічне вивчення мов викладається з професорських, а не з лекторських кафедр. Обов'язок лектора навчити своїх слухачів живому розумінню мови, володінням письма і слова і познайомити з видатними зразками літератури – на цьому його мета досягнута»¹⁹. Тобто сучасні іноземні мови, які викладалися лекторами, були допоміжним засобом в опануванні не тільки класичної філології, але й інших дисциплін, але ситуація кардинально змінилася у 1906 р., коли разом із колишніми відділеннями (історичним, класичним і слов'яно-російським) на історико-філологічному факультеті було створено ще одне романо-германське відділення із новими кафедрами романської і германської філології та відповідними спеціалізаціями: романська і германська філологія, що змінили ставлення до вивчення іноземної філології в Київському університеті. Фактично це означало появу нової спеціалізації для сучасних іноземних мов, які в Київському університеті не мали кафедр протягом всього ХІХ ст. і викладалися лекторами майже факультативно.

Разом з реформуванням історико-філологічного факультету, вибір спеціалізації у студентів, який раніше починався з третього курсу, перейшов тепер на перший курс. Ще одним великим нововведенням стала предметна система викладання, яка змінила підходи у викладанні предметів на факультеті. Замість одного плану для всього факультету почали розроблятися і ревізуватися плани для всіх відділень згідно десяти спеціалізацій із розподілом предметів на головні і додаткові. Періодичні цикли головних і допоміжних предметів на кожен рік передбачали проходження студентом повного курсу на відповідному відділенні. Система вивчення предметів, яка на цей час була вільною і створена на зразок системи західних університетів із проходженням предметів і курсів за вибором протягом чотирьох років, мала поглибити спеціалізацію та сконцентрувати викладання філологічних дисциплін навколо головного предмету на історико-філологічному факультеті.

Підсумовуючи вищезначене, можна стверджувати, що спеціалізація філологічних дисциплін в Імператорському університеті Св. Володимира пройшла шлях становлення і формування у середині XIX ст. і набула сучасних рис на початку XX ст. Створення історико-філологічного факультету як окремого підрозділу сприяло розвитку внутрішньо факультетської спеціалізації і надавало професійного спрямування у підготовці майбутніх фахівців. З часом бачення вищого навчального закладу як місця отримання універсальної освіти змінилося на ставлення до нього як осередку саме спеціальної освіти, де галузі філологічних наук посіли окреме місце. Разом з цим створювалися нові відділення і відповідно поглиблювалася спеціалізація, яка від післядипломної (магістерської) освіти студента, згодом почала впроваджуватися на третьому, а потім на першому курсі навчання. Так, на початку XX ст. в Імператорському університеті Св. Володимира іноземна філологія набула сучасного вигляду і розподілялася на класичну (латинська і грецька мови), романо-германську (сучасні європейські іноземні мови) та слов'яно-російську (болгарську, чеську, сербську, хорватську мови, а у останні роки існування університету – польську мову). Разом із цим з'явилися відповідні лінгвістичні та літературознавчі дисципліни, які забезпечували випускникам ґрунтовну філологічну освіту. Імператорський університет Св. Володимира став одним із перших вузів, в якому почали впроваджувати принципи спеціалізації і провели перший експеримент.

Сучасне осмислення історичного досвіду формування спеціалізації, як окремої складової у підготовці науково-педагогічних кадрів в Київському університеті дає можливість зрозуміти принципи, за якими побудована вітчизняна система освіти. Цей досвід безсумнівно може бути врахований при розробці окремих курсів з історії вищої освіти й іноземної філології.

¹ Шульгин В. История Университета Св. Владимира. – СПб., 1860. – С. 45–46.

² Там само. – С. 112–113.

³ Там само. – С. 119.

⁴ Ягудаева И. А. Эволюция специальностей научных работников по историческим наукам в России (1819–2001 гг.). // Известия Российского государственного педагогического университета им. А. И. Герцена. – 2008. – № 61. – С. 321–325.

⁵ Положение об испытаниях на ученые степени, Высочайше утвержденное 20 января 1819 г. // Полное собрание законов Российской империи. Собрание первое. № 27646. Т. XXXVI. – СПб., 1830. – С. 36–42.

⁶ Биографический словарь профессоров и преподавателей Университета Св. Владимира (1834–1884) [под ред. В. С. Иконникова]. – К., 1884. – С. 479.

⁷ Криворученко В. К. Присуждение ученых степеней в России в первой половине XIX века. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.mosgu.ru/nauchnaya/publications/professor.ru/Krivoruchenko_VK/

⁸ Положение о производстве в ученые степени, Высочайше утвержденное 28 апреля 1837 г. // Полное собрание законов Российской империи. Собрание второе. № 10188. Т. XII. – СПб., 1838. – С. 285–287.

⁹ Положение о производстве в ученые степени, Высочайше утвержденное 6 апреля 1844 г. // Полное собрание законов Российской империи. Собрание второе. № 17806. Т. XIX. – СПб., 1845. – С. 243–248.

¹⁰ Там само. – С. 199.

¹¹ Там само. – С. 200.

¹² Рождественский С. В. Исторический обзор деятельности Министерства народного просвещения

1802–1902. – СПб, 1902. – С. 264.

¹³ Положение об испытаниях на звание действительного студента и на ученые степени от 4 января 1864 г. // Сборник постановлений по Министерству народного просвещения. Штаты и приложения. Таблица испытаний на степень магистра. – СПб., 1867. – Т. 3. – С. 107.

¹⁴ Университетские известия. – 1871. – № 4. – С. 19.

¹⁵ Перковская Г. А. Развитие исторического образования в университетах России во второй половине XVIII – начале XX в.: Дис. ... канд. ист. наук. – Ставрополь, 2005. – С. 103.

¹⁶ Державний архів м. Києва. – Ф. 16. – Оп. 465. – Т. 1. – Спр. 912 – 32 арк.

¹⁷ Там само. – Ф. 16. – Оп. 474. – Спр. 21. – 28 арк.

¹⁸ Там само. – Оп. 340. – Спр. 122. – 7 арк.

¹⁹ Протоколы заседаний Совета // Университетские известия. – 1873.– № 12. – С. 1–47.

В статье рассмотрен вопрос об эволюции специализации филологических дисциплин на историко-филологическом факультете Императорского университета Св. Владимира. В первую очередь анализируется университетская структура, разделение филологических наук на специальности, аттестация научных кадров и профессорско-преподавательского состава, а так же присуждение научных степеней в Киевском университете.

Ключевые слова: Императорский университет Св. Владимира, специализация, историко-филологический факультет, высшее образование.

The evolution of specialization of the philological subjects at the historical-philological faculty of Emperor's St. Vladimir University has been analyzed. The differentiation of subjects according to the specialization, the qualifying evaluation of the scientific and pedagogical staff have been presented. The conditions under which the science degree was awarded as well as the certification of staff have been discussed.

Keywords: Emperor's St. Vladimir University, specialization, historical-philological faculty, higher education.